

МІНІМІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ РИЗИКІВ У РОБОТІ СУДДІВ, ЯКІ Є ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

УДК 349.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichjournal-2024-9.02>

МАРИНА БАРСУК

кандидатка юридичних наук, суддя

Північного апеляційного господарського суду, Україна

ceslii.knu@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6560-1024

Анотація. Статтю присвячено аналізу проблематики соціального захисту суддів, які є особами з інвалідністю, у контексті їхньої професійної діяльності в Україні. Авторка розглядає питання інтеграції людей з інвалідністю у систему правосуддя, підкреслюючи важливість забезпечення рівних умов праці для всіх суддів незалежно від їхнього фізичного стану. Особлива увага приділяється основним соціальним ризикам, з якими стикаються судді з інвалідністю (психофізіологічне навантаження, високий рівень стресу та можливі ускладнення здоров'я, пов'язані з їхнім фізичним станом в умовах виконання інтенсивної роботи). Авторка зазначає, що існуючі форми соціального захисту не завжди здатні компенсувати специфічні ризики, пов'язані з інвалідністю, що може призводити до негативних наслідків для здоров'я та ефективності роботи суддів. У статті аналізується українське та зарубіжне законодавство (головним чином, законодавство Польщі) щодо регулювання робочого часу та інтенсивності роботи суддів з інвалідністю. На основі аналізу законодавства та практики авторка формулює рекомендації для вдосконалення українського законодавства. Пропонується запровадити спеціальний режим роботи для осіб з інвалідністю, зокрема скорочений робочий час, заборону понаднормової роботи та роботи в нічний час. Також рекомендується адаптувати законодавство про судоустрій і статус суддів до дії цього режиму, щоб уникнути соціально-правової дилеми, пов'язаної з виконанням суддівських обов'язків особами з інвалідністю. Зокрема, пропонується доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» статтею 135-1 «Час роботи судді». По-перше, у цій статті буде вказано, що час роботи судді визначається розміром його завдань. По-друге, у статті буде міститися правило, за яким судді, котрі є особами з інвалідністю, не повинні залучатися до виконання завдань у нічний час чи понаднормово за винятком випадків, передбачених законодавством. По-третє, статтею 135-1 необхідно закріпити правило, за яким судді, котрі є особами з інвалідністю (II чи I група інвалідності), не можуть працювати більше семи годин на день і 35 годин на тиждень. Сформульовані у статті пропозиції з удосконалення законодавства сприятимуть створенню умов для рівного доступу осіб з інвалідністю до професійної діяльності у системі правосуддя, що є важливим кроком на шляху до інклюзивного суспільства.

Ключові слова: інклюзивне суспільство, інтенсивність роботи, особа з інвалідністю, робочий час, соціальний захист, соціальні ризики, суддя.

MINIMIZING SOCIAL RISKS IN THE WORK OF JUDGES, WHO ARE PERSONS WITH DISABILITIES

UDC 349.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichjournal-2024-9.02>

MARYNA BARSUK

PhD, judge

Northern Commercial Court of Appeal, Ukraine

ceslii.knu@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6560-1024

Abstract. The article analyzes the problems of social protection for judges who are persons with disabilities within the context of their professional activities in Ukraine. The author examines the integration of people with disabilities into the justice system, emphasizing the importance of ensuring equal working conditions for all judges, regardless of their physical condition. The article pays special attention to the main social

risks faced by judges with disabilities, such as psychophysiological stress, high levels of stress, and potential health complications that may arise from their conditions in intense work environments. The author notes that the existing forms of social protection are not always sufficient to mitigate the specific risks associated with disability. This insufficiency can lead to negative consequences for both the health and efficiency of judges. The article analyzes Ukrainian and foreign legislation, focusing primarily on Polish laws, regarding the regulation of working time and intensity for judges with disabilities. Based on an analysis of the legislation and practical outcomes, the author formulates recommendations for improving Ukrainian legislation. It is proposed to introduce a special working regime for persons with disabilities, which would include reduced working hours, a ban on overtime work, and prohibition of night work. It is also recommended to adapt the legislation concerning the judicial system and the status of judges to accommodate this new working regime, to avoid the social and legal dilemmas associated with the performance of judicial duties by persons with disabilities. Specifically, it is proposed to amend the Law of Ukraine «On the Judicial System and Status of Judges» by adding Article 135-1, titled “Judge’s Working Time.” This new article would first stipulate that a judge’s working time is determined by the scope of their tasks. Secondly, it would establish a rule that judges who are persons with disabilities should not be required to perform tasks at night or work overtime, except in cases explicitly provided for by law. Thirdly, Article 135-1 should establish a rule stating that judges who are persons with disabilities (belonging to disability groups II or I) cannot work more than 7 hours a day and 35 hours a week. The proposals formulated in the article aim to improve legislation and will help create conditions for equal access of persons with disabilities to professional activities in the justice system. This is an important step towards fostering an inclusive society.

Key words: inclusive society, judge, person with a disability, social protection, social risks, work intensity, work time.

Постановка питання. Сучасне українське суспільство все більшою мірою прагне рівності можливостей та соціальної справедливості, що передбачає інтеграцію людей з інвалідністю в усі сфери професійної діяльності, включаючи і судову систему. Однак, незважаючи на значні досягнення у сфері соціального захисту та розвитку законодавства у цій сфері, актуальність питання мінімізації соціальних ризиків для суддів з інвалідністю залишається досить високою. Указане пов’язується, насамперед, із тим, що робота судді потребує не лише професійних знань і навичок, а й надзвичайної психолого-фізіологічної стійкості, що може викликати особливі складнощі для низки суддів з інвалідністю, які змушені працювати в умовах, у яких їх фактор інвалідності не враховується належним чином. Ця проблема значно ускладнюється тим, що існуючі форми соціального захисту (матеріальна, трудо-правова, оздоровчо-рекреаційна, житлово-побутова тощо) не завжди здатні компенсувати специфічні соціальні ризики, пов’язані з інвалідністю судді. У результаті судді з інвалідністю можуть стикатися з низкою соціальних ризиків, які не можуть бути вирішені традиційними методами забезпечення соціальної безпеки працівників.

З огляду на це, сьогодні вкрай актуальним питанням є мінімізація соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю, що підтверджується низкою обставин. По-перше, важливим аспектом просування соціальної справедливості та прав людини у сучасному українському суспільстві є забезпечення рівних умов праці для всіх суддів незалежно від їхнього фізичного стану. По-друге, якісна та ефективна робота судової системи безпосередньо залежить від здоров’я та благополуччя суддів, що робить питання мінімізації соціальних ризиків для суддів з інвалідністю важливим для всього суспільства, яке прагне жити в умовах панування права. По-третє, успішна інтеграція осіб з інвалідністю до судової системи може бути прикладом для інших професійних сфер, сприяючи створенню в Україні прогресивного інклюзивного суспільства.

Аналіз наукової літератури та не вирішені раніше питання. Аналіз наявної наукової літератури вказує на те, що дотепер ученими ще не робилися спроби розглянути особливості мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю. Поряд із тим слід констатувати, що ті чи інші питання забезпечення соціальної безпеки осіб з інвалідністю вже розкривалися багатьма ученими і дослідниками, серед яких: О.В. Віжунов [1], В.В. Гладкий [2], К.М. Горбачова [3], О.А. Дяченко [4], Л.В. Котова [5], Г.В. Куровська [6], Л.Ю. Малюга [7], В.П. Мельник [8] та ін. Наукові напрацювання цих та інших учених сприятимуть формуванню актуальної наукової думки стосовно мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю.

Отже, **метою** статті є з’ясування особливостей мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю. Для досягнення цієї мети слід виконати такі **завдання**: 1) проаналізувати

можливості мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю, пов'язані з оптимальним обліком часу та інтенсивністю роботи таких суддів; 2) проаналізувати зарубіжний досвід мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю; 3) сформулювати пропозиції щодо вдосконалення законодавства України з метою мінімізації соціальних ризиків у роботі суддів, які є особами з інвалідністю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спершу слід зазначити, що на рівні Закону України «Про судоустрій і статус суддів» таке важливе питання забезпечення гідної праці працівників, як питання робочого часу суддів (так само суддів з інвалідністю), не врегульовується. Саме тому 5 листопада 2021 р. Рада суддів України під час чергового засідання прийняла Рішення № 54, присвячене обліку робочого часу суддів. У цьому документі зазначається, що облік роботи та робочого часу суддів залишається на розсуд самих суддів, у силу чого цей працівник несе відповідальність за організацію своєї роботи так, щоб гарантувати, що він спроможний відповідним чином виносити справедливі судові рішення з юридичних спорів у розумні строки (при цьому кількість годин, проведених суддею в будівлі суду, не є визначальним чинником для оцінки виконання ним обов'язків у сфері правосуддя). Разом із тим завдяки діючим в Україні соціальним гарантіям незалежності суддів та спеціальним положенням, що регулюють виплату суддівської винагороди, облік робочого часу суддів здійснюється автоматично на основі встановленого в судовій системі п'ятиденного 40-годинного робочого тижня. Що ж стосується фактору інвалідності, то у цьому Рішенні РСУ не міститься відповідних застережень [9, с. 9].

Відповідний незадовільний стан правового регулювання обліку робочого часу суддів з інвалідністю має місце також і в низці держав – членів ЄС. Приміром, у ст. 83 Закону Польщі «Про систему загальних судів» зазначається, що «час роботи судді визначається розміром його завдань» [10]. Це зумовлено тим фактом, що робота судді цілком природно відноситься до тієї категорії робіт, час виконання якої не може корелюватися з огляду на показник того, скільки саме повинен знаходитися працівник на робочому місці (тобто йдеться про режим робочого часу, який ґрунтується на трудових (службових) завданнях, котрі дають змогу працівникам планувати свої завдання, їх виконання, а отже, робочий час у межах установлених законом норм робочого часу, що є аналогічним підходу, який використовується і в Україні). Окрім того, у Рішенні Верховного Суду Республіки Польща від 8 листопада 2017 р. № III KRS 29/17 звертається увага на те, що режим робочого часу судді ґрунтується на завданнях, які перед ним поставлені, а тому судді з інвалідністю не зобов'язані працювати певну кількість годин і днів на тиждень (і навіть не зобов'язані працювати тільки в будівлі суду), але специфіка їхньої роботи (ознайомлення з матеріалами справи, з прецедентними рішеннями Європейського суду з прав людини, складання обґрунтувань судових рішень) може зажадати, щоб вони працювали не лише в години роботи суду, а й поза їхніми межами (навіть у вихідні та святкові дні, а також уночі). У Рішенні Верховного Суду Республіки Польща від 22 жовтня 2019 р. № II DSS 7/19 Суд додатково констатував, що суддя під час виконання своїх обов'язків розраховує не на час роботи, а на виконання робіт, що охоплюються відповідними завданнями, а також беручи до уваги принцип адекватності часу його роботи (зокрема, Верховний Суд Республіки Польща звертає увагу, що суддя може знаходитися на робочому місці протягом фіксованого робочого часу і при цьому складати обґрунтоване судове рішення протягом двох років, що неприпустимим у правовій державі). Виходячи із цього, Суд у вказаному рішенні зазначає: «Посада судді вимагає, щоб її розуміли як особливий вид служби. Її особливість зумовлена правом (привілеєм) вирішувати судові справи (юридичні спори) від імені держави на підставі чинного законодавства, на власне переконання, неупередженим і об'єктивним чином. Це право вимагає не лише певних формальних кваліфікацій та належного етичного ставлення, а й усвідомлення того, що це не лише праця, що є джерелом засобів до існування, а й саме особливим видом публічної служби, метою якої є вирішення певного питання (юридичного спору), з обачливістю, щоб це відбулося відповідно до чинного законодавства й в найкоротші терміни». Тобто, як опосередковано впливає (адже законодавство не містить конкретних застережень) із норм українського та польського законодавства, робота на посаді судді – це робота, котру не спроможна виконувати особа з інвалідністю (чи може виконувати лише певний час), оскільки за таких обставин вона буде перебувати у специфічних умовах, що характеризуватимуться психофізіологічним напруженням і виснаженням [11, с. 94–95], які загострюватимуть особливий психофізіологічний стан особи, спричинений уже самою інвалідністю. Попри вказане і в Україні, і в державах – членах ЄС не міститься законодавчих застережень про те, що судді не можуть бути особами

з інвалідністю [12], що закономірно, адже це свідчило би про дискримінацію за ознакою інвалідності, котра: 1) частково виправдовується вказаними вище обставинами; 2) не може бути виправдано крізь призму п. 7 Міжнародних принципів доступу до правосуддя для осіб з інвалідністю, якою доступ таких осіб до посади судді інтерпретується як важлива форма задоволення права осіб з інвалідністю на рівний доступ до правосуддя (попередньо зазначимо, що блокування можливості особи з інвалідністю бути призначеним на посаду судді з підстав інвалідності, на нашу думку, є неприпустимою у цивілізованому суспільстві практикою, а проблеми забезпечення соціально безпечних умов праці таких суддів – це й є, власне, ключовим завданням соціального захисту суддів з інвалідністю в Україні).

Комплексно осмислюючи вказане, вбачаємо соціально-правову дилему справедливості поточного стану унормування обліку часу роботи судді: з одного боку, несправедливим є задоволення права особи з інвалідністю на посаду судді, робота на якій може погіршити стан здоров'я відповідної особи (залежно від групи інвалідності, характеру хвороби тощо, адже, певна річ, не будь-яка особа з інвалідністю характеризується низьким рівнем виснажливості); з іншого боку, несправедливим є обмеження права фахівців у сфері права бути суддею, коли вони можуть ефективно виконувати функцію правосуддя, однак позбавляються цього лише з підстав їхнього психофізіологічного стану, котрий переважно не є результатом їхнього вільного вибору. У контексті цієї соціально-правової дилеми відзначимо, що в Україні, а саме в ст. 51 КЗпП України, прямо не встановлено обов'язок роботодавця запроваджувати режим скороченої тривалості робочого часу щодо працівника, який має інвалідність. При цьому в ч. 5 ст. 6 Закону України «Про охорону праці» встановлено, що працівник, який згідно з наданим йому медичним висновком характеризується особливим станом здоров'я може бути (за згодою працівника) переведеним на роботу, яка є легшою за ту, яку він виконував (та яка відповідає стандартам, що впливають із медичного документу), а саме на термін, який зазначений у вказаному медичному висновку. Окрім того, для такого працівника в разі потреби може встановлюватися скорочений робочий день. Із цих підстав фахівці Управління Держпраці у Рівненській області констатують, що «конкретна тривалість скороченого робочого часу для особи з інвалідністю не встановлена жодним нормативно-правовим актом» [13]. Тобто вказана соціально-правова дилема в Україні стосується не лише суддів з інвалідністю, а й усіх працюючих осіб з інвалідністю загалом.

Натомість у державах-членах це питання вирішується переважно в межах інакшого (більш соціального) підходу. Прикладом цього є Польща. Відповідно до ст. 15 Закону Республіки Польща «Про професійну та соціальну реабілітацію і працевлаштування осіб з інвалідністю» від 27 серпня 1997 р., робочий час осіб з інвалідністю загалом не може перевищувати восьми годин на день та 40 годин на тиждень (ч. 1), а робочий час осіб з інвалідністю з важким або середнім ступенем інвалідності не може перевищувати семи годин на день і 35 годин на тиждень. Додатково польський законодавець вводить безумовну заборону на залучення осіб з інвалідністю (незалежно від ступеня інвалідності) до роботи у нічний час або ж понаднормово. Ці законодавчі норми та заборони стосовно режиму робочого часу осіб з інвалідністю, як зазначають фахівці польської Національної інспекції праці, «переважно мають жорсткий характер і не можуть бути продовжені або скасовані навіть за згодою обох сторін трудових відносин» [14]. Указівка на те, що ці законодавчі правила мають «переважно» безумовний характер, зумовлена тим, що у ст. 16 вказаного законодавчого акту передбачені відповідні винятки. Згідно із цими винятками, вимоги, окреслені в ст. 15 Закону, не застосовуються, коли: особа з інвалідністю виконує наглядові функції (зокрема, спостереження за майном); на прохання працівника лікар, котрий проводить профілактичний огляд працівників (у разі його відсутності – лікар, який здійснює догляд за цією особою), дає відповідну згоду.

Отже, якщо українське трудове законодавство буде змінюватися за прикладом польського законодавства й працівники з інвалідністю зможуть працювати в умовах, які не будуть характеризуватися не виправданими соціальними ризиками, то виникне проблема виконання особами з інвалідністю суддівської роботи, адже: умови праці для осіб з обмеженими можливостями відрізняються від умов праці для інших працівників, включаючи робочий і понаднормовий час; робота судді орієнтується на виконання завдань з відправлення правосуддя, а не на час перебування судді в залі судових засідань чи в кабінеті судді. При цьому слід констатувати, що відповідна проблема є характерною для Польщі, у законодавстві якої не передбачається, що судді, котрі мають інвалідність, повинні отримувати службові завдання в обсязі, які не давали б їм змоги працювати в умовах перевищення норм польського

законодавства у частині, що визначає тривалість робочого часу осіб з інвалідністю. На цю проблему вже в 2019 р. звернув увагу Голова районного суду Кельце (Республіка Польща) Р. Садлік, задаючись питанням: чи повинен суддя з інвалідністю мати менший обсяг суддівських завдань (порівняно із суддями без інвалідності), щоб він міг виконувати їх в умовах скороченої норми робочого часу? Суддя Р. Садлік зазначає, що це здається цілком логічним, утім, «на жаль, чинне законодавство не передбачає можливості коригування процесу розподілу справ у зв'язку з наявною у судді інвалідністю, й тому можна вважати, що існує невідповідність, що вимагає зміни положень законодавства» [15]. Слід констатувати, що дотепер польський законодавець не вирішив цієї проблеми, а тому соціально-правова дилема залишається актуальною для Республіки Польща.

Висновки. Ураховуючи польський досвід зниження соціальних ризиків у роботі осіб з інвалідністю, а також перспективи запровадження таких можливостей і щодо суддів, зазначимо, що такі нормотворчі тенденції також можуть бути корисним і для вирішення проблеми, пов'язаної з тим, що робота особи з інвалідністю на посаді судді в Україні не враховує специфіки інвалідності особи, а отже, може становити небезпеку для життя та здоров'я такого судді. Тож убачається потреба у таких діях законодавця: по-перше, слід запровадити спеціальний режим роботи для осіб з інвалідністю у ст. 51 КЗпП України за прикладом статей 15 і 16 Закону Республіки Польща «Про професійну та соціальну реабілітацію і працевлаштування осіб з інвалідністю»; по-друге, необхідно адаптувати законодавство про судоустрій і статус суддів до дії цього режиму. Справа у тому, що запровадження відповідного режиму лише в нормах Кодексу створюватиме умови окресленої соціально-правової дилеми, яка характерна для Польщі і дотепер не була вирішена в належний спосіб. Саме тому вбачається потреба в доповненні статтю 135-1 «Час роботи судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де буде вказано, що: а) час роботи судді визначається розміром його завдань (тобто, як це передбачено в ст. 83 Закону Польщі «Про систему загальних судів»); б) судді, які є особами з інвалідністю, не можуть залучатися до виконання завдань у нічний час чи понаднормово за винятком випадків, передбачених у ст. 51 КЗпП України (у редакції, яку ми запропонували); в) судді, котрі є особами з інвалідністю, маючи II чи I групу інвалідності, не можуть працювати більше семи годин на день і 35 годин на тиждень. При цьому в ст. 135-1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» слід передбачити, що відповідні вимоги виконуються шляхом визначення для осіб з інвалідністю обсягу завдань, які вони повинні виконувати, перебуваючи на посаді судді.

REFERENCES

1. Vizhunov, O. (2019). Historical prerequisites for the formation of the concept of «disabled person». *Carpathian Legal Gazette*. Issue 4 (29). Т. 1. P. 58–61. doi:10.32837/pyuv.v1i4(29).395. [in Ukrainian]
2. Hladkyi, V. (2022). Standardization of labor rights of persons with disabilities: prospects of using US experience in Ukraine. Formation of the modern paradigm of social development: a collective monograph. Kharkiv: SG NTM «New Course», P. 172–194. doi:10.5281/zenodo.6561111. [in Ukrainian]
3. Horbachova, K. (2020). Actual problems of integration of persons with disabilities into Ukrainian society: civil and labor aspects. *A young scientist*. No. 2 (78). P. 277–281. doi:10.32839/2304-5809/2020-2-78-61. [in Ukrainian]
4. Diachenko, O. (2020). Concepts and features of the legal mechanism for the realization of the rights of persons with disabilities in the field of labor relations. *Social law*. No. 3. P. 92–97. [in Ukrainian]
5. Kotova, L. (2017). Legal regulation of the work of persons with disabilities. *Scientific works of the National Aviation University. Series: Legal Bulletin «Air and Space Law»*. No. 3 (44). P. 85–90. [in Ukrainian].
6. Kurovska, H. (2007). The main concepts of the state policy of involving persons with disabilities in the labor market: an international aspect. *Ukraine: aspects of work*. No. 1. P. 43–45. [in Ukrainian].
7. Maliuha, L. (2015). Gaps in national legislation in the field of ensuring the rights of the disabled. Actual issues of regulation of relations in the field of social security: coll. theses of reports round. table (Khmelnyskyi, November 6, 2015). *Khmelnyskyi: HUUP*, 2016. P. 55–59. [in Ukrainian].
8. Melnyk, V. (2018). International legal regulation of social protection of persons with disabilities in the field of rehabilitation and work: theoretical and legal approach. *Carpathian Legal Gazette*. Issue 1 (22). P. 63–67. [in Ukrainian].
9. Barsuk, M. (2023). Current issues of social protection of judges who are persons with disabilities. *Social law*. No. 2. P. 6–12. doi:10.32751/2617-5967-2023-02-01. [in Ukrainian].
10. Prawo o ustroju sądów powszechnych: Ustawa z dnia 27.07.2001 (tekst Ustawy w brzmieniu z 05.01.2023). Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010981070/U/D20011070Lj.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).
11. Puzanova, V. (2018). Ensuring the mental health of judges in order to improve the quality of administration of justice. *Legal foundations of the organization and exercise of public power: materials of the All-Ukrainian. science*

and practice Internet Conf. (Khmelnyskyi, April 23–30, 2018). Khmelnyskyi: HUUP, 2018. P. 94–97. doi:10.5281/zenodo.1233009. [in Ukrainian].

12. Can people with special needs be judges? Resonance, November 29, 2018. Retrieved from: <https://resonance.ua/chi-mozhut-lyudi-z-osoblivimi-potrebami/> (date of application: 19.06.2022). [in Ukrainian].

13. We consult remotely: how many hours a day should a person with a disability of III group work, if the conclusion of the MSEK states «limited working day»? Retrieved from: <http://rv.dsp.gov.ua/2021/05/05/konsultuiemo-dystantsijno-skilky-hodyn-u-den-povynna-pratsiuvaty-osoba-z-invalidnistiu-iii-hrupy-iakshcho-u-vysnovku-msek-zaznachenobmezhenyj-robochuj-den/> (date of application: 12.06.2022). [in Ukrainian].

14. Jaki jest czas pracy osoby niepełnosprawnej? Państwowa Inspekcja Pracy, 03.02.2022. Retrieved from: <https://www.pip.gov.pl/pl/baza-wiedzy/prawo-pracy/zatrudnianie-osob-niepelnosprawnych/133105,jaki-jest-czas-pracy-osoby-niepelnosprawnej-.html> (дата звернення: 30.11.2022).

15. Ryszard Sadlik: niepełnosprawny sędzia ma tyle samo zadań co zdrowy. *Rzeczpospolita. Prawo*, 13.04.2019. Retrieved from: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971230776/U/D19970776Lj.pdf> (дата звернення: 30.11.2022).

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Віжунів О.В. Історичні передумови формування поняття «особа з інвалідністю». *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4(29). Т. 1. С. 58–61. DOI: 10.32837/ryuv.v1i4(29).395.

2. Гладкий В.В. Нормування трудових прав осіб з інвалідністю: перспективи використання в Україні досвіду США. *Формування сучасної парадигми розвитку суспільства* : колективна монографія. Харків : Новий курс, 2022. С. 172–194. DOI: 10.5281/zenodo.6561111.

3. Горбачова К.М. Актуальні проблеми інтеграції осіб з інвалідністю в українське суспільство: цивільний та трудовий аспекти. *Молодий вчений*. 2020. № 2 (78). С. 277–281. DOI: 10.32839/2304-5809/2020-2-78-61.

4. Дяченко О.А. Поняття та риси правового механізму реалізації прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин. *Соціальне право*. 2020. № 3. С. 92–97.

5. Котова Л.В. Правове регулювання праці осіб з інвалідністю. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія «Юридичний вісник. Повітряне і космічне право»*. 2017. № 3 (44). С. 85–90.

6. Куровська Г.В. Основні концепції державної політики залучення осіб з інвалідністю до ринку праці: міжнародний аспект. *Україна: аспекти праці*. 2007. № 1. С. 43–45.

7. Малюга Л.Ю. Прогалини національного законодавства у сфері забезпечення прав інвалідів. *Актуальні питання регулювання відносин у сфері соціального забезпечення* : зб. тез доповідей круглого столу, м. Хмельницький, 06 листопада 2015 р. Хмельницький : ХУУП, 2016. С. 55–59.

8. Мельник В.П. Міжнародно-правове регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю у сфері реабілітації та праці: теоретико-правовий підхід. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22). С. 63–67.

9. Барсук М.А. Актуальні питання соціального захисту суддів, які є особами з інвалідністю. *Соціальне право*. 2023. № 2. С. 6–12. DOI: 10.32751/2617-5967-2023-02-01.

10. Prawo o ustroju sądów powszechnych: Ustawa z dnia 27.07.2001 (tekst Ustawy w brzmieniu z 05.01.2023). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20010981070/U/D20011070Lj.pdf> (дата звернення: 14.01.2023).

11. Пузанова В.В. Забезпечення психічного здоров'я суддів із метою поліпшення якості здійснення правосуддя. *Правові засади організації та здійснення публічної влади* : матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Хмельницький, 23–30 квітня 2018 р. Хмельницький : ХУУП, 2018. С. 94–97. DOI: 10.5281/zenodo.1233009.

12. Чи можуть люди з особливими потребами бути суддями? *Резонанс*. 29.11.2018. URL: <https://resonance.ua/chi-mozhut-lyudi-z-osoblivimi-potrebami/> (дата звернення: 19.06.2022).

13. Консультуємо дистанційно: скільки годин у день повинна працювати особа з інвалідністю III групи, якщо у висновку MSEK зазначено «обмежений робочий день»? URL: <http://rv.dsp.gov.ua/2021/05/05/konsultuiemo-dystantsijno-skilky-hodyn-u-den-povynna-pratsiuvaty-osoba-z-invalidnistiu-iii-hrupy-iakshcho-u-vysnovku-msek-zaznachenobmezhenyj-robochuj-den/> (дата звернення: 12.06.2022).

14. Jaki jest czas pracy osoby niepełnosprawnej? Państwowa Inspekcja Pracy, 03.02.2022. URL: <https://www.pip.gov.pl/pl/baza-wiedzy/prawo-pracy/zatrudnianie-osob-niepelnosprawnych/133105,jaki-jest-czas-pracy-osoby-niepelnosprawnej-.html> (дата звернення: 30.11.2022).

15. Ryszard Sadlik: niepełnosprawny sędzia ma tyle samo zadań co zdrowy. *Rzeczpospolita. Prawo*. 13.04.2019. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971230776/U/D19970776Lj.pdf> (дата звернення: 30.11.2022).